

Heinrich Heine'nin "Almanson" Adlı Trajedisinin Figür Analizi *

Figure Analysis Of Heinrich Heine's Tragedy "Almanson"

ÖZET

19. yüzyıl Alman edebiyatının ünlü yazarlarından olan ve esasen şair olarak bilinen Heinrich Heine'nin gençlik dönemlerinde kaleme almış olduğu "Almanson" başlıklı trajedisi bu çalışmada figür analizi yöntemiyle mercek altına alınmıştır. Günümüze dek yeterli ölçüde dikkate alınmamış olan bu trajik eserin figürler bakımından incelenmesi ile bir ilk çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın "Heinrich Heine'nin 'Almanson' adlı trajedisinin kültürlerarasılık yönüyle analizi" başlıklı doktora tezi ile ilgili olması ve teze ilaveten figürler hakkında önemli detayların ortaya çıkarılması nedeniyle alana büyük katkı sağlanmıştır. Eserin başlığını da oluşturan Almanson eserin kahramanıdır. Bu çalışmada öncelikle, tarihsel arka planı olan ve trajik bir sonla biten bir aşk temasını ön plana alarak, toplumun birlikte, iyi ve kötü hallerini ve davranışlarını ele alan "Almanson" adlı trajik eserde geçen figürlerin analizinin yapılması esas alınmıştır. Eserin tarihsel arka planı hakkında gerekli bilgiler verilmiş, ilgili tezde geçen figürlerin analizi üzerine yapılan araştırmalara göre, objektif bir şekilde tüm figürler üzerinde durularak, birbirleriyle olan yakın veya uzak bağlantılarının ortaya konulması hedeflenmiştir. Eserdeki figürler önem sırasına göre ele alınmıştır. Önce ana figürler, sonra yardımcı figürler, daha sonra ise adı geçen figürler, özellikle tarihsel figürler, dış ve iç dünyaları itibarıyla eserden elde edilen veriler doğrultusunda açıklanmıştır. Çalışmanın amaçlarının başında, eserdeki figürlerin analizi ile farklı dinlerden, kültürlerden gelen insanların çatışmaya girmeden birlikte, anlayışla, hoşgörüyle yaşamalarının mümkün olduğunun ispatlanması gelmiştir. Çalışmanın neticesinde, metin analizi ile elde edilen ve yorumlanan bilgiler değerlendirilmiştir. Figür analizi sayesinde Heine'nin eserine ait ayrıntılar elde edilmiş ve bu alandaki boşluk doldurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Almanson, Drama, Figür Analizi

ABSTRACT

In this study, the tragedy titled "Almanson" written by Heinrich Heine, one of the famous writers of 19th century German literature and mainly known as a poet, during his youth, was discussed by the figure analysis method. A first study was carried out by examining this tragic work, which has not been taken into sufficient consideration until today, in terms of figures. This study has made a great contribution to the field because it is related to the doctoral thesis titled "Analysis of Heinrich Heine's tragedy called 'Almanson' from an intercultural perspective" and in addition to the thesis, important details about the figures have been revealed. Almanson, who also forms the title of the work, is the hero of the work. This study is primarily based on the analysis of figures in the tragic work, which deals with the good and bad states and behaviours of the society, by bringing to the fore the theme of a love that has historical background and ends with a tragic end. Necessary information about historical background of the work is given, and according to the research conducted on the analysis of the figures in the relevant thesis, it is aimed to reveal their close and distant connections with each other by focusing on all figures in an objective manner. The figures in the work are discussed in order of importance. First the main figures, then the auxiliary figures, then the mentioned figures, especially historical figures, are explained in terms of their external and internal worlds in line with the data obtained from the work. The main aim of the study is to prove that it is possible for people from different religions and cultures to live together, with understanding and tolerance, without entering into conflict, through the analysis of the figures of Heine's work. As a result of the study, the information obtained and interpreted through text analysis was evaluated. Thanks to figure analysis, details of Heine's work were obtained and the gap in this area was filled.

Keywords: Almanson, Drama, Figure Analysis

GİRİŞ

Heinrich Heine'nin "Almanson" adlı trajedisi günümüze dek yeterli derecede ele alınmamış olan bir eserdir. Bununla beraber, eserin tarihsel bir arka plana sahip olması ve figürler bakımından zengin bir listesinin olması nedeniyle mercek altına alınmasının gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada Heine'nin bu trajedisi figür analizi yöntemiyle ele alınmaktadır. Çalışmanın amacı eserdeki tüm figürlerin belirlenerek, ana ve yardımcı figürler başta olmak üzere, diğer adı geçen figürler de dahil olmak üzere, dış ve iç dünyalarının ve aralarındaki ilişkilerin açıklanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, "Heinrich Heine'nin 'Almanson' adlı trajedisinin kültürlerarasılık yönüyle analizi" başlıklı doktora tezi ile bağlantılı olarak, farklı dinlere ve kültürlere sahip insanların çatışmaya girmeden, karşılıklı anlayış ve hoşgörü içinde yaşamalarının mümkün olduğu üzerinde durulmaktadır. Eserde konu teşkil eden din, dil, ırk, inanç ve yaşam tarzı gibi değerlerden dolayı insanları ötekileştirmenin doğru olmadığını, insanları maddî ve manevî

Mehmet Selim Yarğın ¹
Özlem Fırtına ²

How to Cite This Article

Yarğın, M. S. & Fırtına, Ö. (2024). "Heinrich Heine'nin "Almanson" Adlı Trajedisinin Figür Analizi", *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 10(3):430-440. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11391252>

Arrival: 06 April 2024

Published: 29 May 2024

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

* Bu makale Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapılan "Heinrich Heine'nin "Almanson" adlı trajedisinin kültürlerarasılık yönüyle analizi" adlı doktora teziyle ilgilidir.

¹ Öğr. Gör., Dicle Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Diyarbakır, Türkiye.

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.

kültürleriyle olduğu gibi kabullenmenin ve toplumda faziletin (Tugend) öne çıkmasının gerekliliğinin analiz edilen figürler aracılığıyla daha net olarak anlaşılması hedeflenmektedir.

Çalışma teorik ve uygulama olarak iki bölümlerinden oluşmaktadır. Teorik yönünde, Heine'nin "Almansor" adlı trajedisi ve eserin tarihsel arka planı literatür taramasından elde edilen kesin veriler doğrultusunda aktarılmaktadır. Uygulama yönünde ise, Heine'nin trajedisi bilimsel yöntemlerle analiz edilmekte ve konu bağlamında yorumlanmaktadır. Yöntem olarak dramada figür analizi kullanılmaktadır. Bu bağlamda, esere adını veren Almansor figürü başta olmak üzere, eserdeki diğer tüm figürler açıklanmaktadır. Sekiz sahneden oluşan eserdeki tüm figürler ele alınmakla beraber, özellikle ana figürler ve yardımcı figürlerden öne çıkanlar üzerinde odaklanılmaktadır. Çalışmanın sonuç bölümünde, toplumda huzurlu yaşamak bağlamında, farklı dil, din, ırk ve inançtan insanların tolerans ve empati yönlerinin gelişmesinin son derece önem arz ettiğinin vurgulanması planlanmaktadır.

HEINRICH HEINE'NİN TRAJEDİSİ "ALMANSOR"

Heine'nin "Almansor" adlı trajedisinin 1821 yılında ortaya çıkmış, 1823 yılında ilk kez sahnelenmiş ama daha sonraki yıllarda tekrar sahnelenmemiş olmasından ötürü günümüze dek fazla dikkat çekmemiş bir eser olarak kalması yapılan araştırmalardan ortaya çıkmaktadır (Kruse, 2005, s. 85). Drama türüne ait olan bu edebî eser, daha çok şair olarak tanınan Heine'nin az sayıdaki trajik eserinden biridir. Esasen Hristiyanlık ve Müslümanlık mücadele ve çatışmasını konu alması, Müslümanların İspanya'da özellikle konu bağlamında Granada şehrinde zorunlu olarak vaftize boyun eğerek Hristiyan dinini kabul etmek veya Kuzey Afrika'ya geri dönmek, son seçenek olarak ölmek gibi yaklaşık 1500 yılına dayanan tarihsel bir arka plana sahip olması nedeniyle "Almansor" son derece özel bir eserdir. Bu özel durumu, eserin hak ettiği önemle incelenmesini gerektirmektedir. Eser, diğer drama türündeki eserlerde de olduğu gibi, figür bakımından oldukça zengindir. Söz konusu bu figürlerin dış ve iç dünyalarının detaylı olarak ele alınması sayesinde bu çalışma bir ilk oluşturmaktadır.

Konusu ve Tarihsel Arka Planı

Konu itibarıyla, Heine'nin "Almansor" adlı trajik eseri belli oranda bir aşk öyküsünü içermekte ve aynı zamanda da tarihsel bir arka plana sahiptir. Trajedi, birbirlerine beşik kertmesiyle uygun bulunan ve birbirleri için söz kesilen Almansor ve Zuleima adlarında iki sevgilinin çocukluk yaşlarında, 1492 yılında meydana gelen Granada şehrinin İspanya ve Katalonya ordularının Müslüman Arap ve Berberilere saldırılarına sonucunda, birbirlerinden ayrılmaları ve yıllar sonra birbirlerine tekrar kavuşmaları fakat mutlu bir son yerine ölümle sonuçlanan hayatları üzerinedir. Eserin konusu hakkında şu bilgilerin verilmesi uygundur: Yemenli Abdullah ve Aly geleneklerine göre Granada şehrinde Almansor ve Zuleima adlarındaki bebeklerini beşik kertmesiyle birbirlerine müstakbel eş olarak ilan ederler. Bebekler çocukluk çağlarını beraber geçirirler ve bu beraberlikten dolayı birbirlerini önce sevmeye başlarlar sonrada birbirlerine aşık olurlar. Fakat 1492 yılında İspanya ile Katalonya askerlerinin birlikte Granada şehrindeki Müslümanlara saldırıp şehri kanlı bir şekilde ele geçirdikten sonra onları vaftiz, sürgün veya ölüm tercihinde bırakmaları üzerine, Abdullah, hanımı Fatyma ve evlatlığı Almansor'la beraber asıl memleketleri olan Yemen'e hicret etmeyi tercih ederken, Aly vaftize boyun eğerek, evlatlığı Zuleima ile Granada'da kalmayı tercih ettiğinden dolayı, sevgililer birbirlerinden istemeden de olsa ayrılırlar. Almansor yıllar sonra Zuleima'yı görmek için Yemen'den Granada'ya geri gelir, onu bulur ve saraydan bir zamanlar babasının hizmetkârı olan yaşlı Hassan aracılığıyla dağa kaçar. Düşmanları tarafından takibe alındıklarını sandıklarından dolayı aklı muhakemelerini (dengelerini) tümüyle kaybeden Almansor ile Zuleima yakalanmamak ve ebediyen beraber kalabilmek için kendilerini boşluğa salıverirler (Heine, 2005a, s. 4-57).

Heine'nin "Almansor" adlı trajedisinin tarihsel arka planı hakkında şu detaylar önemlidir: Çatışmalı olaylar, Vizigot olarak adlandırılan Germen milletine ait olan bir ulusun İspanya'ya saldırması, oradaki Hristiyanlara zulmedip onları öldürmeleri, mallarını yağmalamaları hatta onlara tecavüze yeltenmeleri gerekçesiyle hükümdarları olan Jonalus'un Kuzey Afrika'da bulunan Arap Berberilerden yardım istemesi üzerine Kuzey Afrika İslam Ordusu komutanı olan Mûsâ bin Nusayr tarafından gönderilen Berberî asıllı Târik bin Ziyâd'ın M.S. 711 yılında İspanya'ya sefer düzenleyip Lekke denilen yerde Vizigotların kralı olan Roderick'i savaş meydanında öldürmesiyle başladığı anlaşılmaktadır (Khella, 1994, s. 90; Irving, 1982, s. 111). Müslümanların Hristiyanları Vizigotların işkence, tecavüz ve toplu katliamdan kurtarmak için onlara karşı yaptıkları savaşta Lekke denilen yerde galip gelmeleri ve ardından Müslüman Emevî Endülüs Devleti'nin kuruluşuyla beraber, özellikle Granada şehrine yerleşen Müslümanların torunlarından olan Abdullah ve Aly adlarında iki şahsın birbirlerine aşık olan çocuklarının başlangıçta mutlu fakat sonuç itibarıyla çok hazin biten ve tarihsel bir arka planı olan hayat hikayeleri esere konu teşkil etmektedir. Müslüman halkın o zamanlar İspanya'da Hristiyanlar tarafından din değiştirmek, isim değiştirmek, ülkeyi terk etmek, öldürülmek gibi tehditler altında bırakılması konusu ön planda bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, Hristiyanların Endülüs'te Müslümanlara karşı uyguladıkları baskı, zorunlu vaftiz ve sürgün gibi durumların trajik sonuçları eserde ele

alınmaktadır. Bu tarihsel arka plan çerçevesinde, eserdeki figürlerin detaylı olarak mercek altına alınması gerekmektedir.

Figürler

Her drama türündeki eserde yazar tarafından yaratılmış figürler bulunmaktadır. Bu figürler esasen eser içinde aynı zamanda birer kişi olarak yer almaktadır. Figür ve kişi veya karakter ayırımına Manfred Pfister'in "Das Drama" başlıklı kapsamlı çalışmasında dikkat çekilmektedir (Pfister, 1982, s. 221). Buna ek olarak, drama figürleri birtakım roller üstlenmektedir. Eserdeki figürler, diyaloglar ve monologlar vasıtasıyla anlaşılabilir gibi, önem yönünden farklılık göstermektedirler. Buna göre, ana figürlerin yardımcı figürlere göre öne çıktıkları bilinmektedir.

Heine'nin "Almansor" adlı trajedisinde de figürler arasında, önem sıralarına göre, ana figürler ve yardımcı figürler ayrımı yapılabilir. Trajedinin başlığına da adını veren Almansor eserin kahramanı olarak önde gelmektedir. Ana figürler, trajedinin kahramanları Almansor ve Zuleima başta olmak üzere, Aly ve Hassan adlı figürlerdir. Yardımcı figürler, başta Don Enrique olmak üzere, Abt, Don Diego ve Pedrillo gibi figürlerdir. Bunların yanı sıra, eserde adı geçen çok sayıda tarihsel önem taşıyan figürler de mevcuttur. Heine'nin "Almansor" adlı trajedisindeki figürlerin adları tarihsel olarak kabul edilen, Hz. Muhammed'in ailesindeki şahısların (Ehl-i Beyt) adları ile alakalı oldukları görülmektedir. Mesela, El-Mansur ismi, Hz. Muhammed'in ilk kızı Fatma'yla evli olan Hz. Ali'nin soyundan gelen Abdullah'ın torunu olduğu anlaşılmaktadır (Haldûn, 2004, 1, s. 40, 282). Bu durumda, Abdullah'ın, El-Mansur'un dedesi olduğu; Ebu Talib'in hanımı Fatima'nın ise, Hz. Ali'nin annesi; Hz. Hassan'ın ise, Hz. Ali'nin büyük oğlu olduğu anlaşılmaktadır.

"ALMANSOR" ADLI TRAJEDİNİN FİGÜR ANALİZİ

Çalışmanın bu aşamasında Heine'nin "Almansor" adlı trajedisinin figür analizi yer almaktadır. Özellikle figürlerin dış ve iç dünyaları hakkındaki açıklamaları eserden elde edilen bilgiler doğrultusunda belgelendirilerek ortaya konulması hedeflenmektedir. Başta eserin kahramanı Almansor ile diğer ana ve yardımcı figürler önem sıraları itibarıyla açıklanmaktadır. Tarihsel arka plan bağlamında, diğer adı geçen figürlere de değinilmektedir.

Almansor

Trajedinin kahramanı Almansor'un, eserin ilk sahnesinden son sahnesine kadar son derece aktif bir şekilde rol aldığı görülmektedir. Sekiz sahneden oluşan trajik eserin "Alys Schloß" (Aly'nin Sarayı) başlıklı ikinci sahnesinde Almansor'a ait sırlarla dolu gerçekler Don Enrique ve Aly arasındaki diyaloglarda Aly tarafından şöyle dile getirilmektedir:

Mein holdes Weib gebar mir einen Knaben;

Sie selber aber wurde bleich und bleicher –

Und starb.

Da goß der Freund mir Trost ins Herz,

Und da sein Weib, just zu derselben Zeit,

Ein Töchterchen gebar, hat diese Gute

Zu sich genommen mein verwaistes Kind,

Und großgesäugt und mütterlich gepflegt.

[...]

Mein kluger Freund, und einst sprach er zu mir:

»Was dünkt dir, Aly, wenn wir unsre Kinder

Schon jetzt als Braut und Bräutigam verlobten,

Um unsre Freundschaft fester noch zu gründen?« (Heine, 2015a, s. 17)

Almansor, gerçekte Aly'nin öz oğlu olduğu fakat Aly'nin hanımı doğum esnasında vefat ettiğinden dolayı teselli bağlamında samimi arkadaşı Abdullah'ın kendisine kızı Zuleima'ya karşılık olarak teklif ettiği beşik kertmesinden dolayı bebeklik döneminde Abdullah'a müstakbel damadını kendisine göre yetiştiresin diye evlatlık olarak verildiği görülmektedir. Aly eserin yine ikinci sahnesinde konuşmalarının devamında Don Enrique'e řu bilgileri de iletmektedir:

Die Kinder wuchsen auf, und sahn sich oft,

Und liebten sich – bis das Gewitter kam. (Heine, 2015a, s. 18).

Buna göre, Almansor'un çocukluk döneminden sonra Zuleima'ya aşık olduğu, miladî 1492 yılında oluşan fırtına (Gewitter) nedeniyle Hristiyanların Müslümanlara savaş açmaları üzerine Zuleima'dan istemeden ayrılmak mecburiyetinde kaldığı anlaşılmaktadır. Eserin "Garten vor Alys Schloß" (Aly'nin Sarayının Önündeki Bahçe) başlıklı dördüncü sahnede, Zuleima ve Almansor arasında geçen diyaloglarda, Zuleima'nın şu sözleri anlam yüklüdür.

Du hast dich viel verändert, mein Almansor.

Du siehst fast aus wie 'n starker Mann, doch hast du

Die wilden Knabensitten nicht vergessen, (Heine, 2015a, s. 34).

Almansor, trajedide yazar Heine tarafından, Abdullah oğlu Almansor "Almansor ben Abdullah" (Heine, 2015a, 6, 7, 29) olarak gösterilmektedir. Almansor, dış görünüş olarak, esmer yüzlü, uzun boylu, vücut yapısı bakımından kuvvetli bir kişi olarak belirmektedir. Örneğin, eserin "Nacht. Alys Schloß von außen" (Gece. Aly'nin Sarayı Dışarıdan) başlıklı üçüncü sahnesinde Pedrillo'nun Almansor'a şu sözü de buna kanıttır: "Beim heiligen Pilatus! Ihr klopft stark" (Heine, 2015a, s. 22). Eserin yine üçüncü sahnesinde Almansor'un Zuleima'ya bakış açısı hakkında şu bilgiler mevcuttur:

Zuleima, du bist meine heil'ge Kaaba,

Dich glaubte ich zu küssen, als zu Mekka (Heine, 2015a, s. 30).

Buna göre, Almansor'a göre Zuleima kutsaldır. Diğer bir deyişle, Almansor'un Zuleima'ya derin sevgisi dile gelmektedir.

Eserin "Waldgegend" (Ormanlık Alan) başlıklı yedinci sahnesinde Almansor'un dış ve iç dünyası hakkında şöyle bilgi bulunmaktadır:

Doch sieh! wer ist der rote Ritter? Seltsam!

Er trägt den span'schen Mantel und gehört

Zur maurischen Partei - O Allah! Jesus! (Heine, 2015a, s. 56).

Hal ve hareketleri tümüyle tuhaf, garip ve delicesine olan Almansor'un, Zuleima'ya aşık olduğu için iç dünyasında tamamen duygusal ve romantik olan, aşkı için her şeyi yapmaya hazır olan, gözü kara, son derece vefalı, sevgilisini İspanyol şövalye kıyafetiyle kaçıran ve tuttuğunu koparan, alması gerekeni kendi metoduyla alan bir delikanlı olduğu görülmektedir.

Zuleima

Trajedinin Almansor'dan sonra diğer önemli figürü Zuleima'nın baştan sona kadar trajedide aktif bir şekilde rol üstlendiği görülmektedir. Zuleima Almansor'un çocukluk aşkıdır. Zuleima'nın, aslında Abdullah ve Fatyma'nın öz kızı olduğu fakat doğumdan hemen sonra beşik kertmesinden dolayı bebeklik döneminde Aly'e evlatlık ve müstakbel gelini olarak verildiği için trajedide Aly'nin kızı Zuleima şeklinde gösterildiği anlaşılmaktadır.

Trajedinin "Alys Schloß" (Aly'nin Sarayı) başlıklı ikinci sahnesinde Aly Don Enrique'e Zuleima ve kendisi hakkında bilgiler vermektedir.

Nur, nur von Donna Clara hing es ab,

[...]

Denn wisset: Claras Vater bin ich nicht (Heine, 2015a, s. 16).

Aly ve Don Enrique arasındaki konuşmaların devamında Zuleima'nın kimliğinin ikinci kez değişime uğradığı açıkça görülmektedir. Aly Don Enrique'e Zuleima'nın gerçek babasının aslında kendisinin olmadığını belirtmektedir. Miladî 1492 yılında Granada'nın düşmesiyle zoraki vaftiz yüzünden Aly tarafından Hristiyanlığa geçirilen Zuleima'nın, "Donna Clara" adını aldığı anlaşılmaktadır. Zuleima, Donna Clara adıyla, klise elemanı başrahip (Abt) tarafından telkinler sonucu Hristiyan Don Enrique ile evlenmeye razı edildiği ortaya çıkmaktadır.

Zuleima, dış görünüş itibarıyla, beyaz yüzlü, uzun boylu, nazik, sarayda büyümüş bir şehir insanıdır. Almansor'un trajedinin "Felsengegend" (Kayalık Alan) başlıklı sekizinci ve son sahnesinde Zuleima hakkındaki açıklamaları şöyledir:

Auf meinem Felsen, spiel mit meinem Reh;

Denn in ein Reh verwandelte sich Leila,
Und sah mich an mit freundlich klaren Augen.

Jetzt sind die Äuglein zu, mein Rehlein schläft (Heine, 2015a, s. 60).

Burada, Almansor aşık olduğu Zuleima'yı açık gözlü bir ceylana benzetmektedir. Dış görünüşündeki incelik Zuleima'nın iç dünyasında da son derece ince düşünen, aynı zamanda akıllı, duygusal bir kişi olduğunu göstermektedir. Zuleima, zorunlu olarak Hristiyanlık dinini kabullenmiş olsa bile, Müslüman sevgilisi Almansor'a bağlılığının değişmediği ortaya çıkmaktadır.

Aly

Aslen Yemen asıllı olan Aly'nin ataları M.S. 711 yılında Târik bin Ziyâd ile beraber masum ve mazlum Hristiyanları Vizigotların zulmünden kurtarmak ve onları kollamak için Endülüs'e gelmişlerdir (Claude, 1970, s. 7, 83; Kirsch, 1972, s. 164; Voss-Gerling, 1989, s. 45). Trajedinin "Waldgegend" (Ormanlık Alan) başlıklı beşinci sahnesinde İspanya'daki Müslüman halkın Kuzey Afrika'ya nasıl dönmek veya Hristiyan olmak için zorlandığı ve Aly'nin de bu zorunluluk içinde doğup büyüdüğü ve vatani olarak gördüğü yeri, yani Granada şehrini terk etmemek, özellikle nazik çiçek diye dile getirdiği Zuleima'nın geleceği için nasıl vaftize boyun eğip Hristiyan olduğu açık bir şekilde dile gelmektedir.

Da wurde Aly Christ. Er wollte nicht
[...]
Ihn hielt gefesselt edle Sitte, Kunst
Und Wissenschaft, die in Hispanien blühte.
Ihn hielt gefesselt Sorge für Zuleima,
Die zarte Blume, die im Frauenkäfig
[...]

Ihn hielt gefesselt Vaterlandesliebe,
Die Liebe für das liebe, schöne Spanien (Heine, 2015a, s. 43).

Granada şehrinin 1492 yılında İspanya ve Katalonya askerleri tarafından düşmesiyle, Hristiyanların Müslümanlara teklif ettiği vaftiz, tehcir veya ölüm seçeneklerinden biri olan vaftizi tercih ederek, sarayında yaşamaya devam eden ve "Don Gonzalvo" adını alan Aly'nin, evlatlığı Zuleima'nın da adını "Donna Clara" olarak değiştiren şahıs olduğu anlaşılmaktadır. Eserin "Nacht. Alys Schloß von außen" (Gece. Aly'nin Sarayı Dışarıdan) başlıklı üçüncü sahnesinde Pedrillo'nun sözleri Hristiyan isimleri alan Aly ve Zuleima ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır:

Nehmt Euch in acht, denn Don Gonzalvo zürnt,
Wenn man ihn noch den guten Aly nennt.
Zuleima nur, -
wollt sagen Donna Clara,
Darf noch den Namen Aly nennen. Aly,
Der irrt sich auch, und nennt sie oft Zuleima (Heine, 2015a, s. 22).

Burada, Aly'nin sıklıkla Hristiyan isim yerine Zuleima ismini tercih ettiği görülmektedir. Tarihsel olaylara uygun olarak, Heine'nin eserinde yarattığı bu figürlerin baskı altında isimlerini Hristiyan isimlerle değiştirdikleri anlaşılmaktadır.

Eserin "Waldgegend" (Ormanlık Alan) başlıklı yedinci sahnesinde Aly, gerçek çocuğu olan Almansor'un ölmediğini bilakis hayatta olduğunu ve Zuleima'yı kaçırarak İspanyol şövalyesi kılığındaki kişi olduğunu kılıç darbesiyle yere serdiği yaşlı Hassan'dan öğrendiği anlaşılmaktadır.

Mein Sohn Almansor lebt? es ist
Der rote Ritter der Zuleima raubt'? (Heine, 2015a, s. 57).

Ahret hayatından ziyade dünyevî hayata müptela olan Aly'nin vaftizle kendi sarayında kalmayı hedeflediği, Hristiyanlığı kendi sosyal hayatında hiçbir şekilde yaşamamasına rağmen Hz. İsa'ya bağlı olduğu görülmektedir.

Hanımını doğumda kaybeden Aly'nin, Almansor'un gerçek babası olduğu anlaşılmaktadır (Heine, 2015a, s. 17). Oysa trajedinin "Alys Schloß" (Aly'nin Sarayı) başlıklı ikinci sahnesinde Aly oğlunun öldüğüne dair aldığı haber üzerine Hassan'a şöyle seslenmektedir:

Ich sah den armen Knaben nimmer wieder;
Und Krämer einst, die von Marokko kamen,
Erzählten mir vom Tode meines Sohns (Heine, 2015a, s. 18).

Burada, Aly'nin Kuzey Afrika'da bulunan Fas'tan gelen tüccarların Almansor'un, hiçbir araştırma yapmadan, öldürülmüş olduğu hakkında sadece kulaktan dolma yanlış haberlerine nasıl inandığı açıkça görülmektedir.

Ayrıca, oğlu Almansor'un Abdullah tarafından öldürüldüğüne inanan Aly can dostu Abdullah'a haksız yere kin beslediği ve dolayısıyla intikam almak istediği hususu trajedinin "Waldgegend" (Ormanlık Alan) başlıklı yedinci sahnesinde dile gelmektedir:

Abdullah ist der Name jenes
Verräterischen Buben, jenes feigen,
Blutdürst'gen Bösewichts, der meinen Sohn,
Den teuern Sohn Almansor, mir gemordet!
Abdullah heißt Almansors Meuchelmörder – (Heine, 2015a, s. 57).

Hassan tarafından trajedinin "Waldgegend" (Ormanlık Alan) başlıklı yedinci sahnesinde "Christenschlange" (Hristiyan yılanı) olarak adlandırılan ve dünya rahatı için vaftize boyun eğip Hristiyanlığı tercih ederek "Don Gonzalvo" adını alan Aly'nin, savaşçı, kılıcını iyi kullanan güçlü ve yakından tanıdığı yaşlı Hassan'ı kılıç darbesiyle yaralayıp yere seren ve oğlunun yaşadığını kendisine bildirmesine rağmen onu ölüme terk eden son derece bencil bir figür olduğu saptanmaktadır (Heine, 2015a, s. 57).

Hassan

Hassan Abdullah'ın ev hizmetinde bulunan bir hizmetkârdır. Hassan'ın esere göre aslen nereli olduğu tam olarak belirtilmemektedir. Ataları M.S. 711 yılında Vizigotların baskı ve zulmüne uğrayan Hristiyanların Müslümanlardan yardım dilemeleri üzerine Târik bin Ziyâd ile beraber Endülüs'e geldikleri anlaşılmaktadır. Eserin "Das Innere eines alten, verödeten Maurenschlösses" (Eski İssız Bir Moro Sarayının İçi) başlıklı ilk sahnesinde Almansor ile Hassan arasında geçen konuşmada şu bilgiler verilmektedir:

Es sind die Reste jener treuen Diener,
Die Allah noch in diesem Land besitzt. (Heine, 2015a, s. 7).

Hassan'ın, Granada'nın 1492 yılında kanlı bir şekilde düşmesiyle, Hristiyanların Müslümanlara teklif ettikleri vaftiz, tehcir veya ölüm seçeneklerinden hiçbirini kabul etmediği, kendisi gibi düşünen bazı Müslümanlarla beraber savaşı tercih edip Alpujaren dağına yerleşip vur-kaç metoduyla İspanyol ve Katalonya şövalyelerine çok ağır zayıat vermeğe çalıştığı anlaşılmaktadır. Yine bu ilk sahnede Almansor'un yaşlı Hassan hakkında şu sözleri yer almaktadır:

Du bist der alte Eifrer Hassan noch,
Und klebst noch fest an Farben und an Formen (Heine, 2015a, s. 7).

Yaşlı Hassan'ın bir mücadeleci olduğu, İslamî kılık kıyafete çok dikkat ettiği ve bu yüzden Almansor'un taktik icabı giymiş olduğu İspanyol kıyafetini hoş görmediği görülmektedir. Ocak 1492 yılına kadar Abdullah'ın evinin hizmetkârı olarak çalışan Hassan, Granada şehrinin düşmesiyle Abdullah'a hizmetkârlığı bırakıp Allah yolunda cihat etmek niyetiyle Allah'a hizmetkârlığı tercih ettiği ilk sahnede yer alan şu mısralardan anlaşılmaktadır:

Ich kann nicht länger dienen dir, Abdullah,
Dieweil mein Gott jetzt seines Knechts bedarf (Heine, 2015a, s. 9).

Hassan'ın Almansor'un Granada'ya geri dönüşüyle onu ölüncüye kadar koruyan ve sonuçta Almansor'un gerçek babası olan Aly tarafından son çatışma sonucunda kılıç darbesiyle yere yıkılan ve ölüm esnasında Cennet'i ve iri siyah gözlü hurileri görerek şehit olan, dindar ve sadece Allah'ı tercih eden bir figür olduğu belirmektedir.

Eserdeki Diğer Figürler

Eserdeki diğer figürler, yardımcı figürler, önem sıralarına göre ele alınmaktadır. Yardımcı figürlerden en öne çıkan Don Enrique olarak belirlenmektedir. Don Enrique Zuleima'nın Hristiyan nişanlısıdır. Trajedinin "Waldgegend" (Ormanlık Alan) başlıklı yedinci sahnesinde Don Enrique'in paraya olan düşkünlüğü Don Diego ile konuşmasının sonundaki şu ifadesi ile de ortaya çıkmaktadır:

Ob Don Gonzalvo mir nichts borgen wird? (Heine, 2015a, s. 59)

Zuleima'dan ziyade Aly'nin servetine göz diken sinsi, bencil fakat sonuç itibarıyla Zuleima'yı Almansor'a karşı koruyamadığı veya ona kaptırdığı için hedefine ulaşamayan İspanyol asıllı korkak bir şövalye olduğu anlaşılmaktadır. Kişiliği hakkında trajedinin "Alys Schloß" (Aly'nin Sarayı) başlıklı ikinci sahnesinde Don Enrique Aly ile konuşmasında Zuleima hakkındaki bilgilere çok istekli olduğunu ifade ederken aslında Zuleima'dan ziyade Aly'nin servetinde gözü olduğu anlaşılmaktadır.

Ich brenne vor Begier – (Heine, 2015a, s. 17).

Diğer bir yardımcı figür olarak, başrahip (Abt), Zuleima'nın Don Enrique ile evlenmesi için onu ikna etmeye çalışan kişi olarak öne çıkmaktadır. Trajedinin "Felsengegend" (Kayalık Alan) başlıklı sekizinci ve son sahnesinde Zuleima'nın şu sözleri dikkat çekmektedir:

Wenn das der Sel'gen Wohnung ist, Almansor,

So sage mir, wie bist du hergekommen?

Denn unser frommer Abt hat mir versichert:

Daß nur wer Christ ist selig werden kann (Heine, 2015a, s. 61, 62).

Burada, başrahibin dindar kişiliği üzerinde durulmakta, Hristiyan olmanın önemi vurgulanmaktadır.

Diğer bir figür ise, Don Diego, Aly'nin sarayında hizmet eden, Don Enrique'le yaptığı yolculukta eşek rolünü sırasıyla değiştiren ve Don Enrique'in en samimi arkadaşı olarak onunla zekâ konusunda iddialaşan kişidir. Kişilik olarak Don Enrique gibi paraya değer veren cimri biridir.

Diğer bir figür, ataları Müslüman olarak miladî 711 yılında Hristiyanların yardım dilemeleri üzerine Afrika'dan gelmiş olduğu kabul edilen Pedrillo adındaki kişidir. Gerçek adı ve kimliği hakkında trajedinin "Nacht. Alys Schloß von außen" (Gece. Aly'nin Sarayı Dışarıdan) başlıklı üçüncü sahnesinde şu bilgiler bulunmaktadır:

Auch ich, ich heiße jetzt nicht mehr Hamahmah,

Pedrillo heiß ich, wie in seiner Jugend (Heine, 2015a, s. 22).

Pedrillo'nun İslamî adı Hamahmah olan ve 1492 senesinde Papa'nın emriyle Hristiyan papaz Ximenes tarafından uygulanan zoraki vaftizden sonra Pedrillo adını alarak Aly'nin sarayının kapıcılığını yapan erkek figür olduğu görülmektedir.

Diğer bir figür, Pedronella, ataları Müslüman olarak miladî 711 yılında Afrika'dan gelmiş, asıl adı Habahbah olan ve 1492 senesinde Papa'nın emriyle Hristiyan papaz Ximenes tarafından uygulanan zoraki vaftizden sonra Hristiyanlığı kabul edip Pedronella adını alarak Aly'nin sarayının açılığını yapan en yaşlı kadın figürdür (Heine, 2015a, s. 22).

Trajedide ana figürlerle ilişkili olarak önem arz eden Abdullah adlı figür aslen Yemenlidir. Ataları M.S. 711 yılında Târik bin Ziyâd ile beraber Hristiyanları Vizigotların kralı Roderick'i öldürüp onları mağlup edip zulümlerinden kurtarmak için Endülüs'e gelmişlerdir (Watt ve Cachia, 2018, s. 19; Khella, 1994, s. 90; Irving, 1982, s. 111). Trajedinin üçüncü sahnesinde Almansor kendisine babalık yapan Abdullah hakkında şunları ifade etmektedir:

Ich habe ihn ins Grab gelegt, doch nicht,

Nach Moslembrauch, das Antlitz gegen Mekka;

Gegen Granada hab ich, wie er's einst

Befahl, sein totes Angesicht gerichtet.

So liegt er mit den stieren, offenen Augen,

Und sieht mir immer nach (Heine, 2015a, s. 32).

Abdullah'ın, Granada'nın düşmesiyle Hristiyanların Müslümanlara sunmuş olduğu vaftiz, tehcir veya ölüm seçeneklerinden tehciri tercih edip tekrar Yemen'e hanımı Fatyma ve evlatlığı Almansor'la geri dönen, Yemen'de akrabalarının yanında vefat eden ve evlatlığı Almansor tarafından yüzü kible yerine Granada şehrine dönük olarak defnedilen kişi olduğu görülmektedir. Aly ile iyi arkadaş olan Abdullah, beşik kertmesini Aly'ye teklif eden kişidir. Abdullah Zuleima'nın öz babasıdır. Kızı Zuleima'dan dolayı nefsinin verdiği vesveselere bazen kapıldığı görülse de Abdullah'ın tamamen Kur'an'ın ölçüleri içinde yaşadığı görülmektedir (Kur'an, 2: 37). Karakter olarak Abdullah'ın halim, selim, yüksek anlayışlı, düşünür, bilge, vatan sevgisi olan, emanete sadık olan, daima Allah'a rağbet eden dindar bir kişi olduğu anlaşılmaktadır (Briegleb, 2005, s. 5; Kur'an, 94: 8).

Diğer bir yardımcı figür olan Fatyma, Zuleima'nın gerçek annesi, Almansor'un ise anneliği olduğu Aly'nin ifadelerinden anlaşılmaktadır (Heine, 2015a, s. 17). Fatyma'nın »Bring diesen Kuß Zuleimen, meiner Tochter« (Heine, 2015a, s. 39) sözü aile bağları bakımından önem arz etmektedir.

Eserin ilk sahnesinde Almansor Hassan ile konuşmasında şu ifadelere yer vermektedir.

Setzten wir schleunig über nach Marokko,
Wohin die Besten unsres Volkes flohn.
Doch als wir landeten, erblich die Mutter,
Und legte still ins Grab ihr müdes Haupt (Heine, 2015a, s. 12).

Fatyma'nın, Ocak 1492 kasırgasıyla kocası Abdullah'la birlikte Hristiyanların teklif ettikleri vaftiz, tehcir veya ölüm seçeneklerinden biri olan tehciri tercih eden ve Kuzey Afrika'da bulunan Fas'ta yolculuk esnasında hastalanıp vefat etmeden önce öz kızı Zuleima'ya evlatlığı Almansor aracılığıyla öpücük gönderen figür olduğu anlaşılmaktadır (Heine, 2015a, s. 30, 31).

Eserdeki diğer figürlerden Don Carlos, Donna Clara'nın (Zuleima) Aly'nin saraya davet etmiş olduğu iki Berberli Hristiyan (Maurenchristen) şövalyeden ayyaş olan kişidir. Eserin "Saal in Alys Schloß" (Aly'nin Sarayında Bir Salon) başlıklı altıncı sahnesinde şu ifade yer almaktadır:

Don Carlos ist ein Säufer (Heine, 2015a, s. 52).

Diğer bir figür olan Don Rodrigo, Donna Clara'yı (Zuleima) sarayın dans salonuna götüren İspanyol şövalyesidir (Heine, 2015a, s. 15). Don Antonio adlı figür ise, yolculukta meydana gelebilecek saldırılara karşı kadınları korumak amacıyla onlara refakat eden fakat aynı zamanda kadınlara çapkınlık yapan İspanyol asıllı şövalyedir (Heine, 2015a, s. 23, 52).

Bu figürlere ek olarak, trajedide Don Ferdinand ve Donna Isabella başta olmak üzere, tarihsel kişiliklerin adları geçmektedir. Don Ferdinand, İspanya kralı olarak tek gayesi İspanya'ya Granada şehrini katmak olan ve bu nedenle Katalonya kraliçesi Donna Isabella ile 1469 yılında şartlı evlenen kişidir. Eserin ilk sahnesinde Hassan'ın Almansor'a yönelttiği şu sözleri önem taşımaktadır.

Oh! Fluch der Nacht, wo einst ins Brautbett stieg
Don Ferdinand zu Donna Isabella!
Wo solches Paar der Zwietracht Funken schürt,
Da flackert bald in Flammen auf das Haus (Heine, 2015a, s. 7).

Ocak 1492 yılında Granada şehrini Donna Isabella ile beraber kanlı bir şekilde ele geçiren Don Ferdinand aynı zamanda Müslümanların bir araya gelmemeleri için çaba gösteren kişidir. Yine ilk sahnede bu konu kapsamında Almansor'un şu sözleri önem taşımaktadır:

Wir hörten daß der furchtbare Ximenes,
Inmitten auf dem Markte, zu Granada –
Mir starrt die Zung im Munde – den Koran
In eines Scheiterhaufens Flamme warf! (Heine, 2015a, s. 11).

Papa'yı sevmeyen Don Ferdinand'ın, kendisinden habersiz ve izinsiz olarak elli bin Kur'an nüshalarını Granada şehrinin pazar yerinde yaktığı için Papa'nın uşağı olan Ximenes'i Granada'dan eşi Donna Isabella aracılığıyla Toledo şehrine kovduran (Fassmann, 1724, s. 1080-1081) inançlara son derece saygılı ve sakin huylu olan bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Eserde adı geçen Donna Isabella ise, Katalonya kraliçesi olan ve Don Ferdinand'ın anlaşmalı eşi olarak bilinen mücevher düşkün ve hırçın karakterli kişi olduğu anlaşılmaktadır. Eserin ilk sahnesinde Almansor'un Donna Isabella hakkındaki ifadeleri şöyledir:

Oh, fürchte Donna Isabell, die Stolze,

Die, im Gefunkel ihrer Diamanten (Heine, 2015a, s. 4).

Katalonya kraliçesi Donna Isabella, Granada'da yaşayan bütün Müslümanların ellerindeki altın, gümüş ve özellikle mücevherleri ele geçirmek niyetiyle, kendisinden yaşça küçük olan İspanya kralı Don Ferdinand ile 1469 yılında kendi menfaati için evlenen (Heine, 2015a, s. 7), evlenmesine mani olduğu için papaz Ximenes'ten ve onun bağlı bulunduğu Papa'dan nefret eden, Kur'an'ı yaktığı bahanesiyle Ximenes'i Granada şehrinden kovan ve inançlara karşı pek ilgi duymayan, materyalist düşünceli bir kadın olduğu anlaşılmaktadır (Fassmann, 1724, s. 1080-1081).

Adı geçen Ximenes ise, Papa'nın (Roma) İspanya'daki uşağı olarak, Müslümanları hile ve zorbalıkla Hristiyanlaştırmaya çalışan, Granada'nın pazar yerinde Don Ferdinand ve Donna Isabella'dan habersiz ve izinsiz olarak 1499 yılında elli bin Kur'an nüshalarını yaktıran ve "korucu" diye anılan (Heine, 2015a, s. 11) kişidir. Ayrıca, Kur'an'ın yanı sıra Endülüslü ilim ve bilim insanlarının eserlerini de yaktıran, Toledo şehrinin başpapazı olan ve 1517 yılında ölen kişidir (Gelmi, 2005, s. 95; Fassmann, 1724, s. 1072-1078; Frank, 2005, s. 202).

Bu kişiler gibi, Heine'nin trajedisinde adı geçen diğer tüm kişiler, eserin tarihsel arka planının ne derece sağlam olduğunu göstermektedir.

Figürler Arası İlişkiler

Drama türündeki tüm eserlerde olduğu gibi, "Almansor" adlı eserde de ana figürler arasında çok kuvvetli ilişkiler olmasına rağmen, yardımcı figürler arasındaki ilişkilerin daha zayıf olduğu yapılan figür analizi neticesinde ortaya çıkmaktadır. Figürler arası ilişkilere önem sırasına göre bakıldığında; Almansor, Aly'nin öz oğlu (Heine, 2015a, s. 17) olmakla beraber, beşik kertmesi nedeniyle, Abdullah'ın oğlu olarak eserde yer almaktadır (Heine, 2015a, s. 6, 7, 46). Almansor Zuleima'nın sevgilisidir; diğer bir deyişle Almansor ve Zuleima arasında kuvvetli bir aşk ilişkisinin mevcut olduğu görülmektedir. Zuleima, Abdullah ve Fatyma'nın öz kızı (Heine, 2015a, s. 17) olmakla beraber, beşik kertmesi nedeniyle, Aly'nin kızı olarak eserde yer almaktadır (Heine, 2015a, s. 13). Zuleima çocukluk dönemlerinden itibaren Almansor ile sıkı bir sevgi bağına sahiptir.

Abdullah ve Aly Yemen asıllı iki hemşeri olarak, beşik kertmesiyle yakın arkadaş oldukları eserden anlaşılmaktadır (Heine, 2015a, s. 12, 17). Abdullah Fatyma'nın kocasıdır (Heine, 2015a, s. 30). Önceleri dost olan Abdullah ve Aly'nin daha sonradan yolları ayrılmakta ve düşman haline geldikleri anlatılmaktadır. Bu düşmanlık esasen, Aly'nin İspanya'da kalıp Hristiyanlık dinini zorunlu olarak seçmesi ve Abdullah'ın ise Müslüman kimliğini koruyup Kuzey Afrika'ya göçmesi neticesinde oluşmaktadır. Aly, evlatlığı Zuleima'yı Hristiyan bir şövalye olan Don Enrique'le evlendirmek istemesiyle Enrique'in kayın babası olarak görülmektedir (Heine, 2015a, s. 15). Aly aslında Almansor'un öz babasıdır; Zuleima'nın da babası rolünü üstlenmektedir. Aly'nin Hristiyan dinini kabullenmesi ve ismini değiştirmesi aslında ne kadar zayıf bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir.

Hassan, Yemen asıllı olan Abdullah'ın evinin hizmetkârıdır (Heine, 2015a, s. 9). Hassan Almansor'a destek olup onun sevgilisi Zuleima'ya kavuşmasına çalışmaktadır. Vefat etmeden önce ise Aly'e oğlu Almansor'un ölmediğini bilakis yaşadığı müjdesini vermektedir. Hassan'ın İslam'a ve İslam kültürüne son derece bağlı bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Don Enrique, eserde Zuleima'nın nişanlısı ve dolayısıyla Aly'nin müstakbel damadı olarak görülmektedir (Heine, 2015a, s. 51). Zayıf ve bencil bir karakter sergilemekte, Zuleima ile servet düşkünlüğü için evlendiği sezilmektedir. Zuleima ile arasında gerçek bir aşk ilişkisinin olmadığı gözlemlenmektedir. Yardımcı figürlerden, Abt, Zuleima'nın Don Enrique ile evlenmesine aracılık eden başrahiptir (Heine, 2015a, s. 62). Don Diego, Don Enrique'le yolları ayrılan samimi arkadaşdır (Heine, 2015a, s. 58). Pedrillo, Aly'nin sarayında kapıcı olan figürdür (Heine, 2015a, s. 22). Bu gibi yardımcı figürlerin olaylar ve gelişmeler bakımından geri planda kaldıkları ortaya çıkmaktadır.

Figürler arası ilişkilere bakıldığı zaman, Heine'nin bu trajik eserindeki aşk temasını tarihsel figürlerden de faydalanarak işlediği ve aynı zamanda tarihsel olayları da konuya entegre ettiği görülmektedir. Endülüs zamanında yaşanmış kargaşa ve çatışmalar, Hristiyan halk tarafından Müslüman halka yapılmış baskılar Heine'nin eserine de tarihi arka planla yansımaktadır. Eserde aile ilişkileri, aşk ilişkisi, toplumsal ilişkiler ön plandadır. Hem ana ve hem de yardımcı figürler arasında bağların bulunduğu belirlenmekle beraber, ana figürler arasındaki ilişkilerin olayın trajik sonlanmasındaki payı büyüktür. Almansor ve Zuleima arasında olduğu gibi, Almansor ve Aly, Almansor ve Hassan arasındaki bağların sıkı olmasından dolayı, eserin trajik sonu kaçınılmazdır. Önce Hassan'ın sonra Almansor'un ve Zuleima'nın ölümleri eserin bir trajedi olarak kalitesini artırmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada Heine'nin "Almansor" adlı eserindeki figürler esaslıca analiz edilmiştir. Yapılan bilimsel analiz sonuç itibarıyla, Heine'nin trajedisi için seçmiş olduğu figürlerin tarihsel arka plan bakımından son derece hassas, doğru ve özellikle kendi rollerine tamamen uygun figürler seçiminde bulunmuş olduğu açıkça görülmektedir. Heine'nin tarihsel anlamda önemli kişiliklere eserinde yer vermesi veya onlara değinmesi, eserin kalitesine önemli katkı sağlamaktadır. Genel olarak, Heine'nin bu eseriyle Alman edebiyatının üç edebî türünden (Gattungen: Epik, Lyrik und Dramatik) biri olan drama türünde de başarı gösterdiği açıkça ortaya çıkmıştır.

Eser başlıca iki bölüme ayrıldığında, bir aşk konusu içeren bölümden ve tarihsel arka planı oluşturan olayları içeren bölümden söz etmek mümkündür. Tarihsel arka plan Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında meydana gelen kanlı ve hazin bir sayfayı gözler önüne sererken, aşk konusunun trajik bir sonla neticelendiği görülmektedir. Hristiyan ve Müslümanları birbirlerine kırdırıp, bu suretle kendisini din değiştirmeye zorlayan Hristiyanlardan intikam almak niyetiyle Heine tarafından örtülü bir şekilde kaleme alınmış olan bu eserin, özellikle gizli planı anlayan toplumlar tarafından uygulamaya konulmadığı için unutulmaya yüz tutmuş olduğu belirlenmektedir. Heine'nin, "Almansor" adlı bu trajik eserinde edebî düzeyde de olsa Hristiyanlara karşı Müslümanları desteklemiş olduğu söylenebilir. Okurlara verilmek istenen mesajlar arasında hem farklı din, inanç ve kültürlerden olan insanların otomatik olarak içine girdikleri çatışma ve hem de toplumdaki bu farklılıkların karşılıklı anlayış, hoşgörü ve empati aracılığıyla ortadan kaldırılmasının ve umumi bir barışın olasılığı bulunmaktadır.

Ayrıca kültürlerarasılık yönüyle de dikkatleri üzerine çeken bu eser, insanların toplum olarak medenî bir şekilde beraber yaşayabilme sanatını elde edebilmeleri için okurlara duygudaşlığın, özellikle tahammülün faydalarını ve gerekliliğini, klişe fikirlerin, ön yargının fayda vermediğini açık bir şekilde göstermektedir. Eserin figür analizi yöntemi ile ele alınması neticesinde, farklı dinlerden, inançlardan ve kültürlerden olan insanların birlikte yaşamalarının karşılıklı saygı, tolerans ve özellikle birbirlerine tahammül etmekle mümkün olduğu kanıtlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Aytaç, G. (1983). Yeni Alman Edebiyatı Tarihi. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Bibel. (1987). Die Heilige Schrift. Wuppertal: R. Brockhaus.
- Boysen, F. E. (1775). Der Koran, oder Das Gesetz für die Moslemer, durch Muhammed den Sohn Abdall. Halle: J. J. Gebauers-Wittwe und Joh. Jac. Gebauer.
- Breuers, D. (2011). Colonia im Mittelalter. Über das Leben in der Stadt. Köln: Bastei Lübbe.
- Briegleb, K. (2005). Heinrich Heine, jüdischer Schriftsteller in der Moderne. Bei den Wassern Babels. Wiesbaden: Matrix.
- Claude, D. (1970). Geschichte der Westgoten. Stuttgart: W. Kohlhammer.
- Cübeyr, İ. (2017). Endülsten Kutsal Topraklara (İ. Güler, Çev.). İstanbul: Selenge Yayınları.
- Çantay, H. B. (1993). Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm. Neşre Hazırlayan: M. A. Yekta Saraç. İstanbul: Risale Basın Yayın.
- Fassmann, D. (1724). Gespräche in dem Reiche derer Todten. Leipzig: K. K. Hofbibliothek.
- Fendri, M. (1980). Halbmond, Kreuz und Schibboleth. Heinrich Heine und der islamische Orient (Heine-Studien). Hamburg: Hoffmann und Campe.
- Firtına, Ö. (2011). Wissen und Können: Ausgewählte Schriften zur Germanistik. Ankara: Anı Yayıncılık.
- , —. (2019). Articles On The Path Of Science. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Firtına, Ö. & Yargın, M. S. (2023). "Heinrich Heine'nin Almansor Eseri Eşliğinde Din Anlayışı". VIII-International European Conference On Interdisciplinary Scientific Research. Rome, Italy. Full Texts Book. IKSAD Publishing House. 1024-1029.
- Frank, I. W. (2005). Kirchengeschichte des Mittelalters. Düsseldorf: Patmos.
- Fuzûlî. (1981). Leylâ vü Mecnûn. Hazırlayan: Hüseyin Ayan. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Galley, E. (1976). Heinrich Heine. Stuttgart: Metzlerische.
- Gelmi, J. (2005). Die Päpste in Kurzbiographien von Petrus bis Benedikt XVI. Kevelaer: Topos plus.
- Haldûn, İ. (2004). Mukaddime. (1-2. cilt) (H. Kendir, Çev.). İstanbul: Yeni Şafak.

- Heine, H. (1947). *Die Romantische Schule*. Herausgegeben von Erich Müller-Kamp. Godesberg: Helmut Küpper.
- , —. (1983). *Atta Troll. Ein Sommernachtstraum*. München: Goldmann Klassiker.
- , —. (1986). *Deutschland. Ein Wintermärchen*. Frankfurt am Main: Insel.
- , —. (1992). *Die Harzreise*. Berlin: Aufbau Taschenbuch.
- , —. (2015a). *Almansor. Eine Tragödie*. Berlin: Holzinger.
- , —. (2017a). *Almanya'da Din ve Felsefenin Tarihi Üzerine* (S. Uçar, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Irving, W. (1982). *Erzählungen von der Alhambra*. (H. P. Spiss, Trans.). Granada: Miguel Sanchez.
- Kathir, I. (t.y.). *Stories of the Prophets*. (M. M. Gemeiah, Trans.). Al Mansourah: El Nour.
- Khella, K. (1994). *Geschichte der arabischen Völker. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Hamburg: Nikol.
- Kirsch, H.-C. (1972). *Einladung nach Spanien. Ein Reiseführer*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch.
- Kruse, J. A. (2005). *Heinrich Heine. Leben, Werk, Wirkung*. Berlin: Suhrkamp.
- Lings, M. (2001). *H. Muhammed'in Hayatı* (N. Şişman, Çev.). İstanbul: İnsan.
- Mahmud, S. F. (1964). *Geschichte des Islam*. (E. Schönfeld, Trans.). Augsburg: H. Mühlberger.
- Mennemeier, F. N. (1975). *Modernes Deutsches Drama. Kritiken und Charakteristiken. Band 2: 1933 bis zur Gegenwart*. München: Wilhelm Fink Verlag.
- Pfister, M. (1982). *Das Drama. Theorie und Analyse*. München: Wilhelm Fink Verlag.
- Rahman, F. (2004). *İslâm* (M. Dağ & M. Aydın, Çev.). Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Robbe, M., Grzeskowiak, M., Heidrich, J., Höpp, G. & Itscherenska, I. (1991). *Welt des Islam*. Leipzig; Jena; Berlin: Urania.
- Şîrazî, S. (1978). *Bostan ve Gülistan* (R. Bilge, Çev.). İstanbul: Meral Yayınevi.
- Taberî, M. C. (1982). *Tarih-i Taberî Tercemesi* (2. cilt). İstanbul: Elif Ofset.
- Voss-Gerling, W. (1989). *Der Große Polyglott Spanien Reiseführer*. München: Polyglott.
- Watt, W. M. & Cachia, P. (2018). *Endülüs Tarihi* (C. E. Adıgüzel & Q. Şükürov, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Witte, B. (2007). *Jüdische Tradition und literarische Moderne: Heine, Buber, Kafka, Benjamin*. München: Carl Hanser.
- Ziegler, E. (1993). *Heinrich Heine. Leben – Werk – Wirkung*. Zürich: Artemis & Winkler.